

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13.04.2016, sp. zn. 5 Tdo 93/2016, ECLI:CZ:NS:2016:5.TDO.93.2016.1

Číslo: 20/2017

Právní věta: Za škodu u trestného činu zvýhodnění věřitele podle § 223 tr. zákoníku se považuje celá částka vyplacená zvýhodněným věřitelům na úkor jiných věřitelů dlužníka pouze tehdy, pokud by zvýhodnění věřitelé podle příslušných ustanovení insolvenčního zákona neobdrželi žádné plnění z majetkové podstaty dlužníka. V takovém případě nemá vliv na zjištěnou výši škody skutečnost, že soudy nezohlednily zásadu rovnoměrného a poměrného uspokojení (srov. č. 6/2005-III. Sb. rozh. tr.).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 13.04.2016

Spisová značka: 5 Tdo 93/2016

Číslo rozhodnutí: 20

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Zvýhodnění (zvýhodňování) věřitele

Předpisy: § 223 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného J. B. proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. 11 To 258/2015, v trestní věci vedené u Okresního soudu Praha-západ pod sp. zn. 2 T 92/2012.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu Praha-západ ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 2 T 92/2012, byl obviněný J. B. uznán vinným přečinem zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 1, 2 tr. zákoníku, kterého se měl dopustit ve stručnosti tím, že jako jednatel obchodní společnosti 3 A. s. r. o.

dne 30. 9. 2009 uhradil firmě T. P., se sídlem P., Ú., na základě vystavených faktur za provedené zednické a obkladačské práce v hotovosti celkem 99 500 Kč,

dne 30. 9. 2009 uhradil firmě V. M., se sídlem P., V L., za provedené stavební práce na základě vystavené faktury částku 170 000 Kč,

dne 30. 9. 2009 uhradil firmě L. Z., se sídlem B. n. L., K., za provedení práce ze smlouvy o dílo na

základě vystavené faktury částku 187 400 Kč,

dne 4. 10. 2009 uhradil firmě S. V., se sídlem P., J., za provedené stavební práce na základě vystavené faktury částku 117 300 Kč,

kdy celkem zaplatil svým obchodním partnerům finanční hotovost ve výši 574 200 Kč, ačkoli si byl nejméně od 17. 8. 2009, kdy na výzvu Krajského soudu v Praze podával písemné vyjádření k podanému insolvenčnímu návrhu, k němuž předkládal soupis dlužníků a věřitelů firmy 3 A. s. r. o., vědom, že obchodní společnost 3 A. s. r. o. je v platební neschopnosti, přičemž úpadek prohlásil Krajský soud v Praze svým usnesením sp. zn. KSPH 39 INS 4800/2009, ze dne 7. 10. 2009, čímž vědomě zvýhodnil výše označené věřitele a přinejmenším částečně zmařil uspokojení pohledávky dalších věřitelů, a to nejméně Úřadu práce P.-z., který při platební neschopnosti zaměstnavatele 3 A. s. r. o. uspokojil na základě podaných žádostí 14 zaměstnanců, jejich mzdové nároky a dále uhradil odvody příslušným institucím, když celkem bylo vyplaceno 793 312 Kč, z toho činily odvody na sociálním pojištění 46 305 Kč, na zdravotní pojištění bylo odvedeno 32 063 Kč a daň z příjmu byla uhrazena v částce 121 365 Kč, mzdové nároky byly uspokojeny v částce 593 579 Kč, když Úřad práce P.-z. jako věcně a místně příslušný správní orgán podle zákona č. 118/2000 Sb. uplatnil pohledávky zaměstnanců zaměstnavatele 3 A. s. r. o., na jehož majetek byl prohlášen konkurs usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 7. 10. 2009, sp. zn. KSPH 39 INS 4800/2009.

2. Za tento přečin byl obviněnému podle § 223 odst. 2 tr. zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání osmi měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání osmnácti měsíců. Zároveň byl obviněný podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěn obžaloby státního zástupce Okresního státního zastupitelství Praha-západ, pro skutek kvalifikovaný jako trestný čin poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. b) zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, účinný do 31. 12. 2009 (dále již jen „trestní zákon“), neboť v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem. Současně byla rozsudkem Okresního soudu Praha-západ podle § 229 odst. 3 tr. ř. poškozená obchodní společnost M. s. r. o. odkázána se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. Proti rozsudku soudu prvního stupně podal obviněný odvolání, o kterém rozhodl Krajský soud v Praze usnesením ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. 11 To 258/2015, tak, že je podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Citované usnesení krajského soudu napadl obviněný dovoláním podaným prostřednictvím své obhájkyne Mgr. L. H., a to z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

5. Obviněný vyjádřil svou pochybnost nad tím, že by skutek popsany v odsuzujícím rozsudku „byl skutečně prokázán“. Připustil, že jako jednatel obchodní společnosti 3 A. s. r. o. uhradil jmenovaným věřitelům jejich pohledávky, avšak učinil tak s odůvodněným předpokladem získání dalších prostředků 3 A. s. r. o. na uspokojení ostatních věřitelů, nikoli s úmyslem některé z nich zvýhodnit oproti ostatním. Má také za to, že žádná škoda věřitelům jeho jednáním nevznikla, nebylo prokázáno ani naplnění subjektivní stránky skutkové podstaty trestného činu zvýhodnění věřitele. Poukázal na to, že obchodní společnost 3 A. s. r. o. neměla až do podání insolvenčního návrhu žádné neuhrazené závazky vůči svým zaměstnancům, ani pohledávky, jejichž plnění by společnosti bylo uloženo soudem, úpadek tak v daném okamžiku nebyl pro obviněného rozpoznatelný. Pokud soudy vyvodily vědomost obviněného z jeho vyjádření k insolvenčnímu návrhu, není jejich závěr správný.

6. Ze strany soudů nebylo zohledněno, že obviněný předpokládal další podnikatelskou činnost

obchodní společnosti 3 A. s. r. o., její existující pohledávky za společnostmi R. Z., J. n. a Z. Z. měly být v dohledné době zaplacený, ale jejich úhrada byla podmíněna odvedením dané etapy práce, muselo tak být zaplaceno subjektům, které tuto práci provedly. Navíc zdůraznil, že škoda ostatním věřitelům by nevznikla, pokud by insolvenční správce Ing. V. J. nenechal některé pohledávky promlčet.

7. Dále obviněný namítl existenci extrémního rozporu mezi učiněným skutkovým zjištěním a právními závěry obou soudů. Dodržena podle něj nebyla zásada „*in dubio pro reo*“, neboť soudy provedené důkazy hodnotily jednostranně, v neprospěch obviněného, přičemž jím navržené důkazy ani neprovedly.

8. Dovolatel rovněž poukázal na to, že soudy obou stupňů kvalifikovaly skutek podle trestního zákoníku účinného od 1. 1. 2010, ačkoli ke spáchání trestné činnosti došlo ještě za účinnosti zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění účinném do 31. 12. 2009 (dále jen „tr. zákon“), aniž by však tento postup odůvodnily. Přitom současně soudy odkazovaly na judikaturu, která se však vztahovala k právní úpravě účinné v době spáchání činu, nezohlednily tudíž změnu v subjektu trestného činu zvýhodnění věřitele podle § 223 tr. zákoníku od původního § 256a tr. zákona.

9. Obviněný taktéž upozornil, že výše škody, kterou měl věřitelům způsobit a která představuje jeden ze zákonných znaků skutkové podstaty přečinu zvýhodnění věřitele, nemohla být soudy stanovena ve skutečné výši, neboť insolvenční řízení obchodní společnosti 3 A. s. r. o. nebylo dosud ukončeno, odkázal přitom na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. [5 Tdo 214/2011](#).

10. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. 11 To 258/2015, i rozsudek Okresního soudu Praha-západ ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 2 T 92/2012, a věc vrátil „k dalšímu řízení“.

11. K dovolání obviněného J. B. se vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství JUDr. J. S. (dále „státní zástupce“). Z dovolací argumentace obviněného je podle něj zřejmé, že značná část námitek uplatněnému dovolacímu důvodu vůbec neodpovídá, neboť jimi obviněný napadá rozsah dokazování či nerespektování procesní zásady *in dubio pro reo*. Taktéž výhrady k existenci subjektivní stránky jsou primárně skutkového charakteru, kdy obviněný pouze polemizuje se skutkovým zjištěním. Nelze uvažovat ani o obviněným naznačované beztrestnosti jeho jednání v případě, kdy by přednostním uspokojením vybraného věřitele mělo být zajištěno další fungování obchodní společnosti 3 A. s. r. o., neboť v projednávaném případě se nejedná např. o dluh u dodavatele elektrické energie potřebný k udržení produkce, stejně tak je z pohledu naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu zvýhodnění věřitele naprosto irelevantní, zda o splatných pohledávkách dlužníka rozhodoval soud.

12. Pod deklarovaný dovolací důvod lze podle státního zástupce podřadit námitky ohledně časové působnosti trestních zákonů a námitky týkající se způsobení škody.

13. Prvně jmenované výhrady státního zástupce neshledal důvodnými, připustil však, že použití novější právní úpravy soudy nijak neodůvodnily. Uvedl znění starší i nové právní úpravy a konstatoval, že novější vymezuje subjekt trestného činu širším způsobem, když trestní odpovědnost je vázána na kterýkoli z úpadkových stavů dlužníka. V projednávané věci však úpadek obchodní společnosti 3 A. s. r. o. spočíval v platební neschopnosti, nikoli v předlužení. Poukázal však na to, že novější právní úprava již v základní skutkové podstatě podmiňuje trestní odpovědnost pachatele způsobením škody nikoli malé, zatímco předcházející trestní zákon v základní skutkové podstatě trestného činu zvýhodňování věřitele nepodmiňoval trestnost pachatele způsobením škody. Z tohoto důvodu považuje státní zástupce pro obviněného příznivější použití novější právní úpravy.

14. Naopak za důvodné označil státní zástupce výhrady k existenci škody, přestože je lze považovat za částečně skutkové. Upozornil, že pouze ve spojení s odůvodněním rozsudku soudu prvního stupně je možné dovodit, že tento soud považoval za škodu způsobenou zjištěným jednáním obviněného celou částku 574 000 Kč vyplacenou zvýhodněným věřitelům, neboť pohledávka poškozeného věřitele Úřadu práce P.-z. byla vyšší (793 312 Kč). S tímto závěrem se ztotožnil i odvolací soud. Státní zástupce zdůraznil, že škoda je zákonným znakem trestného činu zvýhodnění věřitele podle § 223 tr. zákoníku v základních i v kvalifikovaných skutkových podstatách, v soudní judikatuře je vyložen způsob jejího stanovení, který však soudy v dané věci nerespektovaly. Nelze proto učinit jednoznačný závěr o naplnění znaků základní skutkové podstaty trestného činu podle § 223 odst. 1 tr. zákoníku, současně však připustil, že další dluhy obchodní společnosti 3 A. s. r. o. nasvědčují tomu, že minimálně základní skutková podstata naplněna byla. Státní zástupce proto navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. 11 To 258/2015, i rozsudek Okresního soudu Praha-západ ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 2 T 92/2012, a přikázal tomuto soudu věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

15. K vyjádření státního zástupce zaslal obviněný prostřednictvím své obhájkyň Mgr. L. H. repliku. Uvedl, že i nadále trvá na svém dovolání, a připomněl svou námitku ohledně zjištění výše škody, k níž se přiklonil i státní zástupce. Jinak odkázal na obsah svého dovolání.

III.

Připustnost dovolání

16. Nejvyšší soud shledal, že dovolání obviněného obsahuje zákonné náležitosti a byly splněny i všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení v této věci.

17. Dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. dopadá na případy, kdy skutek, jímž byl obviněný uznán vinným, naplňuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, eventuálně nenaplňuje znaky žádného trestného činu. Jiné nesprávné hmotněprávní posouzení lze pak dovodit tehdy, jestliže určitá skutková okolnost byla soudy posouzena podle jiného ustanovení hmotného práva, než jaké na ni dopadalo. Citovaný důvod dovolání nelze použít k výtkám, jež spočívají v nesouhlasu se skutkovým stavem zjištěným soudy nižších stupňů, ani v nedostatcích rozsahu dokazování a způsobu, jakým soudy provedené důkazy hodnotily a jak postupovaly při dokazování. Předmětem právního posouzení je pro dovolací soud zásadně skutek zjištěný soudy nižších stupňů, a dovolací soud je jím při přezkumu napadeného rozhodnutí v podstatě vázán.

IV.

Důvodnost dovolání

18. Obviněný svojí dovolací argumentací zpochybnil naplnění několika znaků skutkové podstaty trestného činu zvýhodnění věřitele, avšak opřel je o tvrzení, která nemají podklad ve zjištěném skutkovém stavu, který se stal podkladem odsuzujícího rozsudku. Obviněný v podstatě prosazoval jiný průběh skutkových okolností a dovozoval z nich svou beztrestnost. Ve vztahu k nedostatku úmyslu zopakoval svou dosavadní obhajobu, založenou na tvrzení, že v době úhrady předmětných závazků nemohl rozpoznat úpadek obchodní společnosti 3 A. s. r. o. Kládl důraz zejména na to, že jeho záměrem bylo dokončení stavebních prací „zvýhodněnými věřiteli“, po němž očekával plnění ze strany těchto smluvních partnerů. Zdůraznil zejména, že jeho cílem bylo zajistit pokračování v podnikatelské činnosti obchodní společnosti 3 A. s. r. o.

19. U trestného činu zvýhodnění věřitele podle § 223 se z hlediska zavinění vyžaduje úmysl. Pachatel jako dlužník musí jednat se záměrem vyhnout se poměrnému uspokojení ostatních věřitelů a chce tím alespoň částečně zmařit uspokojení jejich pohledávek, případně si je vědom toho, že jeho jednání může mít takový následek, a pro případ, že jej způsobí, je s tím srozuměn. Na uvedený úmysl lze

usuzovat jen ze všech okolností, za nichž dlužník, který je v úpadku, přednostně uspokojil (alespoň) jednoho z více svých věřitelů. O srozumění pachatele v tomto smyslu mohou svědčit jeho konkrétní kroky, např. pokud jednal s vědomím existence četných dluhů, své neschopnosti je hradit a s vědomím, že již ohledně jeho majetku byl podán insolvenční návrh (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140–421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2236).

20. V projednávané věci soudy dovodily úmysl obviněného zejména ze skutečnosti, že jako jednatel obchodní společnosti 3 A. s. r. o. v srpnu 2009 předložil Krajskému soudu v Praze své vyjádření k návrhu na zahájení insolvenčního řízení ve věci dlužníka obchodní společnosti 3 A. s. r. o., jehož součástí byl i soupis majetku a závazků této společnosti. Z obviněným poskytnutého seznamu vyplývá, že dlužník, obchodní společnost 3 A. s. r. o., měl k tomuto datu závazky v celkové výši přes 46 milionů Kč. Sám obviněný v textu vyjádření připustil, že u řady z těchto závazků již uplynula lhůta splatnosti. Z jím předloženého seznamu je ale zjevné, že většina označených pohledávek věřitelů byla již více jak 3 měsíce po splatnosti, velká část z nich má splatnost datovanou ještě v roce 2008, některé dokonce v roce 2007. Obviněný dále sám vypověděl u hlavního líčení konaného dne 2. 10. 2012 (č. l. 1023 trestního spisu), že si obchodní společnost 3 A. s. r. o. musela vzít dva měsíce před podáním insolvenčního návrhu bankovní úvěr 10 milionů Kč k dokončení jedné ze stavebních zakázek, což dokresluje jeho znalost o velmi špatné ekonomické situaci obchodní společnosti. Na druhé straně je sice pravdou, že v rozhodné době měla 3 A. s. r. o. u svých dlužníků řadu neuhrazených pohledávek. Za této situace však bylo povinností obviněného sledovat jejich platební morálku a zejména dostupné ekonomické ukazatele o hospodaření tak, aby skutečně mohl očekávat přijetí plnění a spoléhat se na přísun finančních prostředků k zajištění dalšího provozu v obchodní společnosti 3 A. s. r. o. V každém případě musel obviněný přizpůsobit vlastní podnikání průběžnému reálnému stavu mezi majetkem obchodní společnosti 3 A. s. r. o., jejími závazky a pohledávkami tak, aby neohrozil, eventuálně nezmařil uspokojení pohledávek jejích věřitelů. O tom, že tak nečinil, svědčí mimo soudy uvedených argumentů také malá pečlivost, kterou věnoval vedení účetnictví obchodní společnosti, jak se sám vyjádřil ve svém prohlášení o majetku před Krajským soudem v Praze dne 8. 3. 2010, který je součástí spisu vedeného u jmenovaného soudu pod sp. zn. 39 INS 4800/2008. Mimo jiné obviněný sdělil, že obchodní společnost 3 A. s. r. o. (úpadce) si za účelem pořízení čtyř kusů počítačů vzala úvěr přes jeden milion Kč, z důvodu jeho nesplácení byly počítače, na nichž byly zaznamenávány účetní dokumenty, zpeněženy a přestože obsah účetnictví byl přenesen na CD, došlo následně k jeho ztrátě. Je tudíž zřejmé, že obviněný nevěnoval dostatečnou pozornost vývoji podnikatelských aktivit a hospodaření obchodní společnosti, ačkoli jako jeden z jednatelů měl na starosti právě tuto oblast její činnosti. Za těchto okolností proto nelze soudům nižších stupňů vytknout, pokud shledali v žalovaném skutku nepřímý úmysl [§ 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku], který předpokládá, že pachatel ví, že podnikatelský subjekt, jehož jménem jedná, má peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a tyto není schopen plnit (platební neschopnost). Přesto poskytne plnění, jež neodpovídá zásadám poměrného uspokojení, jen některým z takových věřitelů, tudíž musí být srozuměn s tím, že současně zmaří, byť i jen částečně uspokojení jiných věřitelů (srov. např. usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 4. 10. 2001, sp. zn. [4 To 751/2001](#), uveřejněné pod č. 10/2003 Sb. rozh. tr., a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. [5 Tdo 383/2010](#), uveřejněné pod č. 17/2011 téže sbírky, která jsou použitelná i za stávající právní úpravy).

21. Rovněž je nutné odmítnout obhajobu obviněného opřenou o tvrzení, že uhrazení pohledávek vybraným věřitelům mělo zajistit dokončení započatých zakázek a jejich zaplacení ze strany odběratelů obchodní společnosti 3 A. s. r. o. Obviněný se touto argumentací pokusil odkázat na právní názor vyslovený Nejvyšším soudem, jenž trestní odpovědnost za předmětný trestný čin vyloučil za situace, kdy insolventní dlužník, je-li jím právnická osoba, tedy její statutární orgán, sice plně uspokojil splatnou pohledávku jen některého z více svých věřitelů, ale učinil tak s odůvodněným předpokladem získání dalších prostředků potřebných k uspokojení splatných pohledávek ostatních

věřitelů. Dovolatel totiž pominul další část uvedeného závěru, podle něhož citovaný předpoklad nebude připadat v úvahu tam, kde pachatel jako statutární orgán udržoval po delší dobu v provozu hospodářsky nefunkční obchodní společnost, která nebyla jako dlužník schopna plnit všechny své splatné závazky, přičemž bylo zřejmé, že se její ekonomická situace nezlepšovala a takové změně ani nic nenasvědčovalo (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2005, sp. zn. [5 Tdo 1555/2005](#), publikované pod č. T 861 ve svazku 22 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, vydávaného Nakladatelstvím C. H. Beck, Praha 2006).

22. Jak již bylo zdůrazněno, v rámci podnikatelské činnosti obchodní společnosti 3 A. s. r. o. se projevilo (v době před prohlášením úpadku) několik skutečností, které v podstatě vylučovaly možnost zlepšení hospodářského stavu do té míry, aby pokračovala ve svém podnikání a současně byla schopna plnit všechny své závazky. Celkový objem neuhrazených (splatných) plateb byl v srpnu roku 2009 natolik vysoký, že nebylo reálné předpokládat obrat do tzv. kladných čísel. Navíc, jak již bylo rovněž uvedeno, ani ekonomická situace některých odběratelů nebyla dobrá, což se nakonec projevilo i v prohlášení jejich úpadku (např. obchodní společnost Z. Z. s. r. o.). Díky oddalování úhrad za vykonané práce tak obviněný nemohl spoléhat na to, že všichni dlužníci obchodní společnosti 3 A. s. r. o. skutečně uhradí své závazky a jeho opačná představa se mýjela s realitou. Přestože mu samozřejmě nelze klást za vinu špatnou platební morálku odběratelů, měl s o to větší pečlivostí zvažovat další vývoj vlastního podnikání, a to především s ohledem na oprávněné požadavky věřitelů obchodní společnosti 3 A. s. r. o.

23. K námitce dovolatele ohledně neprokázání existence škody je nutné zdůraznit, že touto otázkou se zabýval Krajský soud v Praze na str. 4 napadeného usnesení. Na podkladě předcházejících rozhodnutí, jimiž dvakrát rušil odsuzující rozsudky soudu prvního stupně, odvolací soud akceptoval způsob určení výše škody určené Okresním soudem Praha-západ. Jak vyplývá z tzv. skutkové věty odsuzujícího rozsudku doplněné v odůvodnění zejména rozhodnutí soudu druhého stupně, považovaly soudy za škodu způsobenou trestným činem celou částku, kterou obviněný uhradil zvýhodněným věřitelům, jež přesáhla 574 tisíc Kč. Při vědomí dalších věřitelů soudy označily za poškozeného věřitele pouze Úřad práce P.-z., který vyplatil za obchodní společnost 3 A. s. r. o. mzdové nároky jejich zaměstnanců v celkové výši 593 579 Kč. Jeho pohledávku je ve smyslu § 169 odst. 1 písm. c) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen insolvenční zákon), považovat za pohledávku postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, které se uspokojují v plné výši kdykoli po rozhodnutí o úpadku (avšak pouze při dostatečném množství prostředků). Krajský soud tedy evidentně vycházel ze skutečnosti, že pokud obviněný upřednostnil před mzdovými nároky zaměstnanců jiné věřitele úpadce, dopustil se tím jejich zvýhodnění oproti zaměstnancům, resp. úřadu práce, který jejich mzdové nároky za obchodní společnost 3 A. s. r. o. uspokojil. Výše škody se tak podle názoru soudů rovná výši celkové částky 574 200 Kč, kterou obviněný ve výroku označeným věřitelům vyplatil.

24. Přestože citované úvahy především soudu druhého stupně, kdy soud prvního stupně dostatečně srozumitelně nezdůvodnil určení výše škody, jsou v určitém rozporu se soudní praxí a platnou judikaturou, samotný závěr o rozsahu škodlivého následku je nakonec nutné považovat za správný. Způsob výpočtu škody jako jednoho ze zákonných znaků základní skutkové podstaty trestného činu zvýhodnění věřitele podle § 223 tr. zákoníku (na rozdíl od základní skutkové podstaty trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 1 tr. zákona, jak bude zmíněno níže) je dostatečně zřetelným způsobem vyložen v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2004, sp. zn. [8 Tdo 242/2004](#), uveřejněném pod č. 6/2005-III. Sb. rozh. tr. (Uvedené rozhodnutí bylo sice přijato za předcházející právní úpravy a příslušná právní věta směřovala ke kvalifikovaným skutkovým podstatám § 256a odst. 2, 3 tr. zák., u nichž byl jedním z předpokladů trestnosti i zjištěný závěr o způsobení značné škody a škody velkého rozsahu. Uvedený způsob výpočtu výše škody je použitelný i za účinnosti nové právní úpravy.)

25. Citovaný judikát jasně stanoví, že „škoda jako zákonný znak zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 2, resp. 3 tr. zák. představuje rozdíl mezi částkou, kterou byla uspokojena pohledávka zvýhodněného věřitele, a částkou, která by tomuto věřiteli náležela při poměrném a rovnoměrném vypořádání v konkursu, protože právě tento rozdíl představuje částku, o niž byli ostatní věřitelé poškozeni“. Z výše citované argumentace odvolacího soudu je zřejmé, že se tímto postupem neřídil, neboť stejně jako soud prvního stupně považoval za škodu celou částku, již obviněný vyplatil zvýhodněným věřitelům, neboť pohledávka Úřadu práce P.-z. jako poškozeného věřitele byla ještě vyšší. Krajský soud se však opomněl zabývat rozsahem uspokojení označených zvýhodněných věřitelů, jakého by se jim dostalo při dodržení zásad stanovených v insolvenčním zákoně (viz § 1, 244 a § 306 odst. 3 tohoto zákona), tj. o kolik se těmto věřitelům dostalo více, než by odpovídalo poměrnému a rovnoměrnému uspokojení všech věřitelů. V daném případě sice byly soudy vedeny nesprávnou úvahou, pokud nezohlednily rozsah rovnoměrného a poměrného uspokojení ve výroku o vině označených věřitelů ve vztahu k fakticky přijatému plnění od obviněného, avšak konečný výsledek, k němuž při stanovení výše škody způsobené posuzovaným protiprávním jednáním, tato skutečnost nijak neovlivnila. Podle sdělení insolvenčního správce úpadce 3 A. s. r. o., Ing. V. J. jednatelství za obchodní společnost P. k., v. o. s., je i přes dosud neskončený konkurs 3 A. s. r. o. zcela nepochybné, že v rámci tohoto způsobu řešení úpadku nedojde k úplnému uspokojení ani pohledávek za podstatou ve smyslu § 168 a § 169 insolvenčního zákona. Tudíž i věřitelé, mezi něž patří též Úřad práce P.-z., s pohledávkami za majetkovou podstatou a s pohledávkami postavenými na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, jimž by jinak náleželo uspokojení v plné výši, budou uspokojováni poměrně ve smyslu § 244 a § 306 odst. 3 insolvenčního zákona. Dosud evidované pohledávky za podstatou dosahují podle vyjádření insolvenčního správce téměř jednoho milionu Kč, a to bez odměny a hotových výdajů insolvenčního správce, přičemž výtěžek majetkové podstaty představuje cca jeden milion Kč včetně plnění očekávaného z výsledku insolvenčního řízení úpadce Z. Z. s. r. o. Podle zákonných pravidel poměrného uspokojování pohledávek uspokojovaných před rozvrhem, jak jsou upravena v § 305 insolvenčního zákona, tudíž lze akceptovat soudy zjištěnou výši škody způsobené Úřadu práce P.-z. jako celou částku, kterou obviněný uhradil pohledávky vyjmenovaných věřitelů ve výši 574 200 Kč. Těmto věřitelům se totiž nedostane žádného plnění, byť by byli řádně a včas přihlášení v insolvenčním řízení, neboť jejich pohledávky nejsou přednostní ve smyslu § 168 a § 169 insolvenčního zákona. S ohledem na dosavadní a očekávaný výsledek zpeněžení majetkové podstaty úpadce 3 A. s. r. o. a celkový rozsah tzv. přednostních pohledávek nebude žádný z přihlášených věřitelů uspokojen vůbec. Přestože tedy věřitelé vyjmenovaní ve výroku o vině odsuzujícího rozsudku obdrželi od obviněného jednatelství jménem jejich dlužníka (3 A. s. r. o.) plnění, které jim ze splatných pohledávek náleželo, nebýt však existence úpadku dlužníka, díky jednání obviněného se jim dostalo více, než jim v dané situaci náleželo podle zásad poměrného a rovnoměrného uspokojení v rámci konkursu. V posuzovaném případě by dokonce neobdrželi ničeho vzhledem k nedostatku prostředků patřících do majetkové podstaty úpadce a výši přednostních pohledávek, jak vyplývá z průběžného stavu konkursního řízení. V tomto ohledu lze tudíž samotné zjištění výše škody učiněné soudy nižších stupňů považovat ve výsledku za správné a odpovídající zákonnému způsobu jejího určení rozvinutého soudní judikaturou. Námitka obviněného v tomto směru tudíž nemá žádné opodstatnění.

26. Mimo rámeček dovolacího důvodu a současně v rozporu s platnou judikaturou je názor obviněného o povinnosti soudu v trestním řízení vyčkat výsledku insolvenčního řízení za účelem stanovení výše případné škody způsobené mj. též úhradou závazků oprávněných věřitelů. Nejvyšší soud v tomto ohledu zastává jasné stanovisko, podle něhož při řešení tzv. úpadkových deliktů, mezi něž patří i trestný čin zvýhodňování věřitele podle § 256a tr. zák., resp. za současné právní úpravy zvýhodnění věřitele podle § 223 tr. zákoníku, byl-li na dlužníka prohlášen konkurs (resp. je vedeno insolvenční řízení), není nutné vyčkávat dokončení insolvenčního řízení, neboť stanovení výše škody způsobené trestným činem, jehož znakem je škoda, je předběžnou otázkou podle § 9 odst. 1 tr. ř. týkající se viny obviněného. Případné výsledky konkursu mohou mít význam jen z hlediska rozhodnutí o výši náhrady

škody jednotlivým poškozeným věřitelům ve smyslu § 228 a § 229 tr. ř. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. [5 Tdo 214/2011](#), přiměřeně též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2007, sp. zn. [5 Tdo 806/2007](#), uveřejněné pod č. 39/2008 Sb. rozh. tr.).

27. Důvodnost nelze přiznat ani námitkám obviněného o porušení zásady subsidiarity trestní represe. Podle jeho názoru zjištěný skutek nelze považovat za natolik společensky škodlivý, aby zakládal skutkovou podstatu trestného činu. Předně je nutné zdůraznit, že nová právní úprava trestního práva hmotného opustila zásadu tzv. materiálního pojetí trestného činu a vychází z formálního pojetí. Stručně řečeno tedy každý skutek, který lze podřadit skutkové podstatě některého z trestných činů vyjmenovaných ve zvláštní části trestního zákoníku, je tímto trestným činem a je nutné z něho vyvodit trestní odpovědnost toho, kdo jej spáchal. Určitou korekci představuje § 12 odst. 2 tr. zákoníku, podle něhož lze trestní odpovědnost pachatele a důsledky s ní spojené uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Opět jednoduše vyjádřeno v případě méně závažných trestných činů může soud či jiný orgán činný v trestním řízení dospět k závěru, že i při naplnění znaků skutkové podstaty určitého trestného činu není nutné použít trestní právo proti pachateli protiprávního jednání, pokud k nápravě jeho následků postačí jiné prostředky. V praxi se totiž vyskytují případy protiprávních činů naplňujících všechny formální znaky trestných činů, které jsou však s ohledem na specifické okolnosti, za nichž k nim došlo, buď společensky zcela neškodné, nebo mají toliko zanedbatelnou společenskou škodlivost (srov. stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. [Tpjn 301/2012](#), uveřejněné pod č. 26/2013 Sb. rozh. tr.).

28. Pokud by tedy na projednávanou trestní věc bylo správné použít novou právní úpravu, jak učinily soudy nižších stupňů, posoudil Nejvyšší soud uvedenou výhradu dovolatele jako neopodstatněnou, neboť předmětné jednání naplnilo veškeré formální znaky skutkové podstaty ustanovení § 223 odst. 1, 2 tr. zákoníku a nepředstavuje takovou výjimku ze zákonem předpokládaných okolností, které by vylučovaly použití trestní represe k postihu jeho pachatele ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Jak bude podrobněji uvedeno níže, byla trestná činnost obviněného spáchána za účinnosti zákona č. 140/1961 Sb., a nová právní úprava účinná od 1. 1. 2010 není pro obviněného příznivější (viz § 16 odst. 1 tr. zák., resp. § 2 odst. 1 tr. zákoníku). V takovém případě je při zkoumání trestní odpovědnosti obviněného nutné posuzovat i stupeň společenské nebezpečnosti žalovaného činu podle hledisek demonstrativně uvedených v § 3 odst. 4 tr. zák.. Nejvyšší soud v daném případě shledal, že i z hlediska materiální podmínky dosahuje skutek vyššího než nepatrného stupně nebezpečnosti pro společnost, a to zejména vzhledem k okolnostem, za nichž obviněný porušil pravidla poměrného a rovnoměrného uspokojení věřitelů, kdy zvýhodnil vybrané věřitele na úkor dalších, jejichž pohledávky měly být uspokojovány i v průběhu konkursu a způsobil tím značnou škodu. V souladu s tehdy platnou judikaturou (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 1996, sp. zn. [1 Tzn 2/96](#), uveřejněné pod č. 43/1996 Sb. rozh. tr.) je při úvahách o naplnění materiálního znaku trestného činu nutné vycházet ze skutečnosti, že již stanovením formálních znaků určité skutkové podstaty zákon předpokládá, že při jejich naplnění v běžně se vyskytujících případech bude stupeň nebezpečnosti činu pro společnost zpravidla vyšší než nepatrný. U obviněného se však nejedná o takový výjimečný případ, kdy skutek nedosáhl stupně odpovídajícího dolní hranici typové nebezpečnosti činu pro společnost, tj. že by neodpovídal ani nejlehčím běžně se vyskytujícím případům trestného činu této skutkové podstaty. V tomto smyslu tudíž Nejvyšší soud považuje zjištěné skutkové okolnosti za typické pro naplnění nejen formálních znaků skutkové podstaty trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 1, 2 tr. zák., ale současně i materiální podmínky trestnosti tohoto činu.

29. Nejvyšší soud se s ohledem na citovaný výklad dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. v podstatě nemohl zabývat námitkou týkající se rozsahu dokazování. Krajský soud v Praze dostatečným způsobem vysvětlil na straně 3 napadeného usnesení, proč nevyhověl návrhům

obviněného na doplnění dokazování a posoudil je jako nadbytečné a dovolací soud s tímto názorem ztotožnil. Navíc je možné připomenout princip soudní nezávislosti zakotvený v čl. 82 Ústavy, z něhož vyplývá, že je pouze věcí soudu, zda bude řízení doplňovat o další stranami navržené důkazy, nebo zda skutkový stav věci byl již před soudem objasněn v rozsahu nezbytném pro rozhodnutí o podané obžalobě v souladu s § 2 odst. 5 tr. ř. V žádném případě soud není povinen vyhovět všem návrhům stran na doplnění dokazování, pokud takový postup zdůvodní (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 6. 12. 1995, sp. zn. [II. ÚS 101/95](#)).

30. Jak již bylo naznačeno, důvodnou shledal Nejvyšší soud obviněným vytčenou vadu použití trestního zákoníku, ačkoli se trestné činnosti dopustil před nabytím jeho účinnosti. Dovolatel sice poukázal na absenci odůvodnění tohoto procesního postupu soudů nižších stupňů, avšak trestní řád nedovoluje podat dovolání jen proti důvodům napadeného rozhodnutí (viz § 265a odst. 4 tr. ř.). Současně však poukázal na změnu „subjektu, kdy pachatelem musí být dlužník, který je v úpadku“. Obviněný měl zřejmě na mysli skutečnost, že trestní odpovědnost za zvýhodnění věřitele je od 1. 1. 2010 vázána nejen na insolvenční, tj. neschopnost plnit své splatné závazky (viz § 3 odst. 1 insolvenčního zákona), jako tomu bylo dříve, ale též na druhý z úpadkových stavů podle § 3 odst. 3 téhož zákona, tj. předlužení. Současně základní skutková podstata trestného činu zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 1 tr. zákoníku vyžaduje, na rozdíl od trestného činu zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 1 tr. zák., způsobení škody nikoli malé, tj. nejméně 25 000 Kč (viz § 138 odst. 1 tr. zákoníku).

31. Obviněnému lze přisvědčit v tom, že z odůvodnění obou ve věci vydaných rozhodnutí nevyplývají důvody pro vytýkaný procesní postup. Soudy ve věci doposud činné se s ohledem na dobu spáchání činu a změnu právní úpravy trestního práva hmotného měly zabývat otázkou, zda je nová právní úprava pro obviněného výhodnější ve smyslu § 2 odst. 1 tr. zákoníku, resp. § 16 odst. 1 tr. zák. a současně zjišťovat, zda změny ve formulaci skutkové podstaty trestného činu zvýhodňování věřitele, resp. zvýhodnění věřitele mají vliv na posouzení zjištěných skutkových okolností, za nichž budou naplněny všechny znaky odpovídající právní kvalifikace v obou právních úpravách.

32. Podmínkou trestnosti podle § 256a tr. zák. byl úpadek dlužníka ve formě insolvence, resp. platební neschopnosti, která u obchodní společnosti 3 A. s. r. o. byla zjištěna v probíhajícím insolvenčním řízení podle usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 7. 10. 2009, sp. zn. KSPH 39 INS 4800/2009 (viz jeho strana 5). Jak již bylo konstatováno, nová právní úprava postihuje v § 223 tr. zákoníku obě formy úpadku. V tomto ohledu tedy nebylo pro obviněného příznivější použití pozdějšího zákona. Pokud jde o stanovení minimální hranice škody (25 000 Kč) jako jednoho ze znaků základní skutkové podstaty v trestním zákoníku, ta nebyla za účinnosti trestního zákona v § 256a odst. 1 vyžadována, tudíž nová právní úprava by v takovém případě byla pro pachatele příznivější. Avšak v posuzované trestní věci obviněný způsobil protiprávním jednáním škodu převyšující 500 000 Kč, což je spodní hranice škody značné, a to podle výkladových pravidel obsažených jak v § 89 odst. 11 tr. zák., tak i § 138 odst. 1 tr. zákoníku. Z toho je zřejmé, že pokud by byl čin obviněného posouzen podle zákona účinného v době, kdy byl spáchán, musel by být právně kvalifikován jako trestný čin zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 1, 2 tr. zák. Stejně tak v nové právní úpravě vykazuje zjištěný skutek znaky kvalifikované skutkové podstaty trestného činu zvýhodnění věřitele podle § 223 odst. 1, 2 tr. zákoníku. Podle dlouhodobé soudní praxe je při zkoumání časové působnosti trestního zákona nutné zkoumat použití nového práva jako celku a rozhodný je výsledek srovnání jak podmínek trestní odpovědnosti, tak i trestních sankcí, které by byly pachateli za konkrétních okolností uloženy. V případě obviněného, který za shodných podmínek trestní odpovědnosti v obou základních skutkových podstatách (stav platební neschopnosti úpadce, jehož jménem jednal) způsobil činem značnou škodu, je nutné dojít k závěru, že při naprosté shodě rozpětí trestní sazby trestu odnětí svobody (šest měsíců až tři roky) není pozdější právní úprava pro obviněného příznivější (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 1990, sp. zn. [1 To 9/90](#),

uveřejněný pod č. 11/1991 Sb. rozh. tr., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. [8 Tdo 1430/2010](#), uveřejněné pod č. T 1349, v sešitu 72, v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, nález Ústavního soudu ze dne 22. 1. 2001, sp. zn. [IV. ÚS 158/2000](#), uveřejněný pod č. 12/2001 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Za této situace nebyla splněna podmínka obsažená v § 2 odst. 1 tr. zákoníku, resp. § 16 odst. 1 tr. zákona, nebyl tudíž důvod pro použití pozdějšího zákona a skutek popsáný ve výroku o vině odsuzujícího rozsudku měl být správně právně kvalifikován jako trestný čin zvýhodňování věřitele podle § 256a odst. 1, 2 tr. zák.

33. Byť tuto vadu Nejvyšší soud na podkladě důvodné námitky obviněného zjistil, s ohledem na stejné rozpětí trestních sazeb obou trestných činů nedošlo v jejím důsledku ke zhoršení postavení obviněného. Současně ani nelze považovat otázku časové působnosti trestních zákonů za nikterak po právní stránce významnou, natož zásadně, neboť již byla opakovaně řešena např. citovanou judikaturou a nepůsobuje žádné zásadní potíže při rozhodování soudů. Nejvyšší soud proto nepovažoval za nutné zrušit odsuzující rozsudek soudu prvního stupně, ani napadené usnesení odvolacího soudu, který uvedené pochybení soudu prvního stupně ponechal beze změny.

34. Na podkladě všech popsáných skutečností dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání obviněného J. B. zčásti vychází z námitek, jež neodpovídají uplatněnému dovolacímu důvodu nebo byly shledány neopodstatněnými. V části důvodně uplatněné námitky ohledně časové působnosti trestního zákona pak Nejvyšší soud nezjistil potřebu vydávat kasační rozhodnutí, neboť v tomto ohledu využil možnosti definované v § 265i odst. 1 písm. f) tr. ř. a dovolání obviněného odmítl. Podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. mohl dovolací soud rozhodnout v neveřejném zasedání.